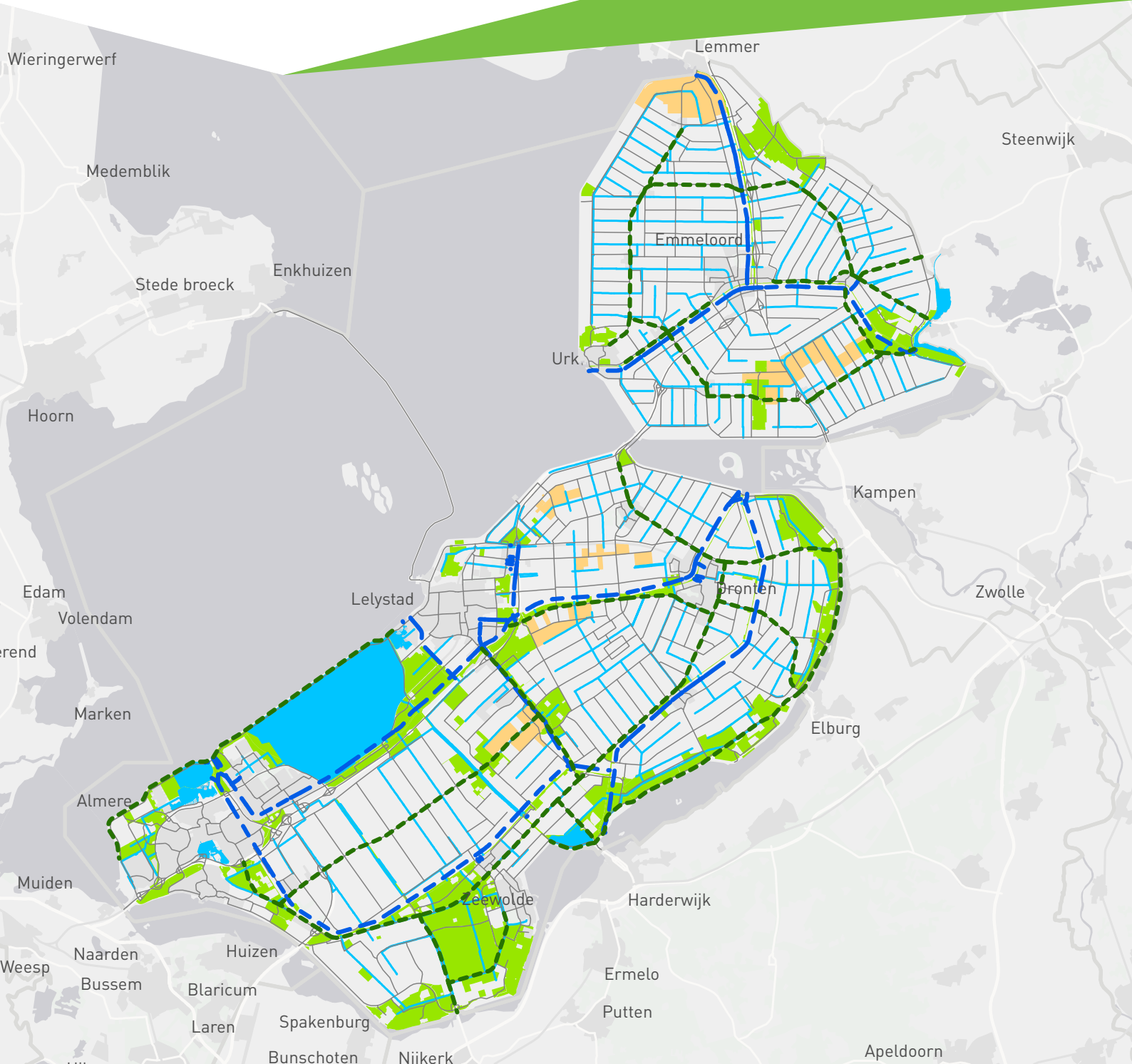

PROVINCIE FLEVOLAND

Visie & Beleid Actieplan Biodiversiteit

Voorwoord

Biodiversiteit: een veelgebruikte term waarmee we de verscheidenheid aan levensvormen binnen ons ecosysteem duiden. De biodiversiteit staat onder druk en dat heeft grote gevolgen voor het leven op aarde, de landbouw, de natuur en de stad. Wereldwijd zijn daarom ontzettend veel partijen samen aan het werk voor versterking van de natuur en de daarbij behorende biodiversiteit. Deze inspanningen zijn nodig en hopelijk kunnen we met elkaar de negatieve spiraal van afname doorbreken. In Nederland gebeurt dit via het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Als provincie Flevoland werken we dit uit in het Actieplan Biodiversiteit dat voor u ligt.

Dit actieplan is ons kompas op weg naar een florerende natuur en het herstellen van de biodiversiteit. Dat doen we niet alleen. Sterker nog, dat kúnnen we niet alleen. We werken nauw samen met bedrijven, gemeenten, terrein behorende organisaties, waterschap en andere maatschappelijke partners. Ook de inwoners van Flevoland zijn hierbij ontzettend belangrijk en betrokken bij alles wat er leeft, bloeit en groeit in de eigen achtertuin.

Met het Actieplan Biodiversiteit willen we de voorwaarden realiseren die nodig zijn voor het herstellen van biodiversiteit. Zoals gezegd: meer biodiversiteit is niet alleen goed voor onze leefomgeving, het is ook essentieel voor onze landbouw, een gevarieerd landschap, het vergroot de mogelijkheden voor recreatie en heeft uiteindelijk ook een belangrijke economische waarde.

We kijken in ons plan specifiek naar drie gebieden: de natuurgebieden, het landelijk gebied en de verstedelijkte omgeving. De bermen en waterwegen hebben daarbij onze nadrukkelijk aandacht als verbindingswegen. De natuur is immers wat ons allemaal verbindt en is van groot belang voor huidige en toekomstige generaties.

Harold Hofstra, gedeputeerde provincie Flevoland

Inhoudsopgave

1. Actieplan Biodiversiteit	4
Inleiding	4
Het belang van biodiversiteit	4
Waarom een Actieplan Biodiversiteit?	5
Wat is het Actieplan Biodiversiteit?	6
Positionering Actieplan Biodiversiteit binnen het natuurbeleid	6
Opbouw actieplan	7
2. Groenblauwe dooradering Flevoland	8
Een groen netwerk voor iedereen	8
Visie & prioriteiten	8
3. Biodiversiteit in het stedelijk gebied	10
Groene steden en dorpen	10
Visie en prioriteiten	11
4. Biodiversiteit in het landelijk gebied	12
Een groene landbouw om trots op te zijn	12
Visie en prioriteiten	12
5. Biodiversiteit van natuurgebieden	14
Een natuur van hoge internationale waarde	14
Visie en prioriteiten	14
6. Monitoring en evaluatie	
Actieplan Biodiversiteit	16
7. Communicatie en Educatie	18
8. Financiën	20
Onderdeel Algemeen	22
Onderdeel Groene draad	22
Onderdeel Stad	22
Onderdeel Landelijk gebied	23
Onderdeel Natuur	23
Totaal van alle onderdelen	23
9. Tot slot	24
Bijlage 1 - Het Natuurbeleid	25
Bijlage 2 - Andere beleidsterreinen	27
Bijlage 3 - Monitoringsgegevens	29

1. Actieplan Biodiversiteit

Inleiding

De achteruitgang van de biodiversiteit is de afgelopen jaren aanleiding geweest voor verschillende partijen om in actie te komen. Het verlies aan biodiversiteit in Nederland is grotendeels veroorzaakt door menselijke inmenging zoals landbouw, verstedelijking en infrastructuur, zowel door areaalverlies als door milieudruk en versnippering. In september 2018 hebben Gedeputeerde Staten van Flevoland op verzoek van Provinciale Staten de Nationale Bijenstrategie ondertekend om de achteruitgang van de biodiversiteit van bestuurders te stoppen. Eind 2018 is in Nederland het Deltaplan Biodiversiteit gelanceerd waarin vele maatschappelijke partners samenwerken voor herstel van natuur.

In het coalitieakkoord 2019-2023 staat beschreven 'In de toekomst zien we dat de Flevolandse natuur floreert, de biodiversiteit herstelt en dat zowel inwoners als bezoekers genieten van de ontspanningsmogelijkheden die zij biedt met het rijke aanbod aan wandel-, MTB-, skate- en fietsroutes en natuurobservatiepunten. Bermen en akkerranden willen we blijven benutten voor het herstellen van de biodiversiteit. Dit draagt bij aan de natuurwaarden, een gevarieerd landschap en de grondkwaliteit.'. Afgesproken is dat we dit concreet maken door een Actieplan Biodiversiteit. Dit actieplan is gebaseerd op de input van gemeenten, waterschap, bestaand natuurbeleid en het programma natuurinclusieve samenleving. Bij de totstandkoming ervan zijn natuur- en landbouworganisaties betrokken, alle gemeenten, waterschap Zuiderzeeland en de Provinciale Staten.

Het actieplan sluit aan op Europese en Internationale verplichtingen om biodiversiteitsverlies om te keren. Nederland gaat voor Natuurpositief. Dit betekent dat het herstel van de natuur en haar biodiversiteit niet alleen plaatsvindt binnen het Natuurnetwerk, maar overal: in de steden, op het platteland buiten de natuurgebieden en

in de grote wateren. Hier gaan het Rijk en de provincies zich de komende jaren voor inzetten. De inzet voor de grote omliggende wateren van Flevoland wordt niet meegenomen in dit actieplan.

Het belang van biodiversiteit

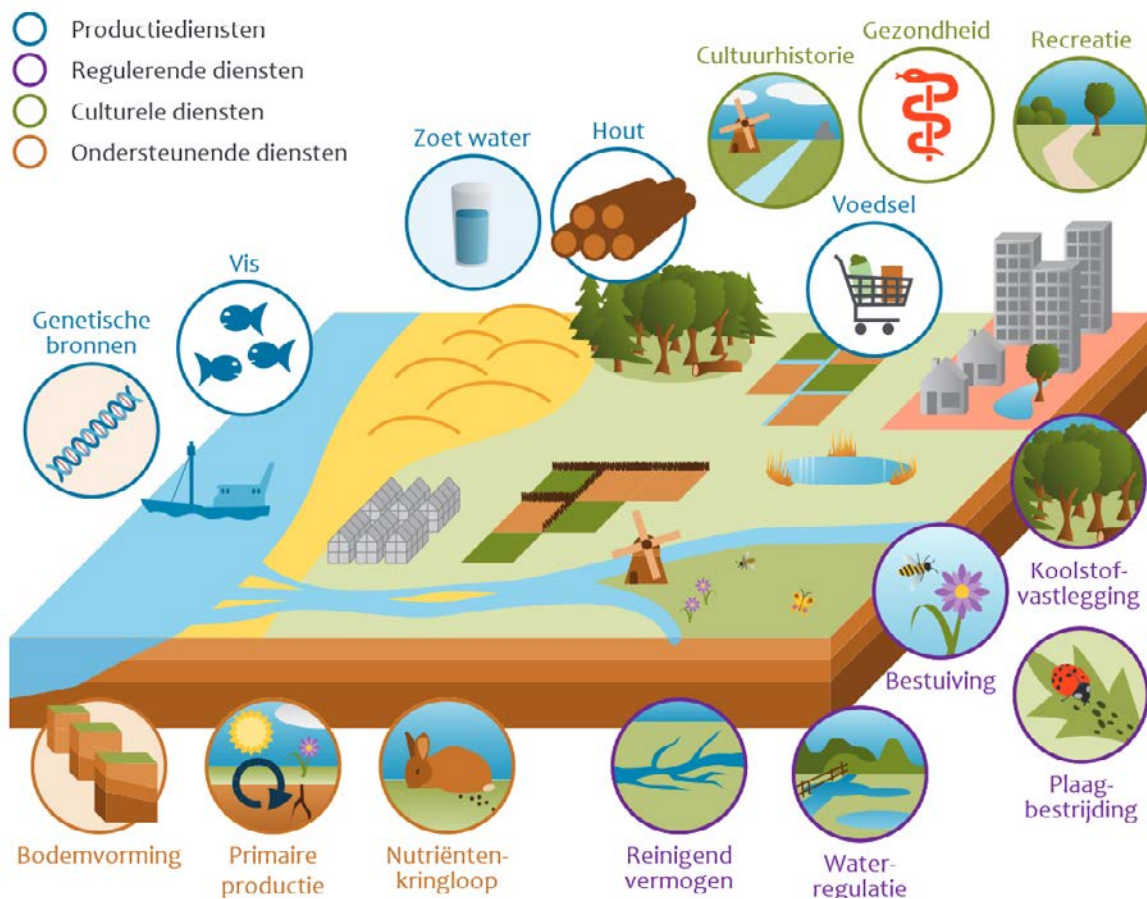
Biodiversiteit is als het immuunsysteem van de aarde. De diversiteit aan soorten en ecosystemen houden onze leefomgeving in balans. Hoe minder biodiversiteit en variatie in het landschap hoe groter de kans op plagen en ziektes. Onze volksgezondheid kan dan ook niet los gezien worden van de gezondheid van ecosystemen.

Definitie van de Verenigde Naties Conventie voor Biologische Diversiteit (CBD) uit 1992: 'de variabiliteit in organismen uit de gehele wereld, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische verbanden waar ze deel van uitmaken; de diversiteit betreft de variatie binnen soorten (genen), tussen soorten en tussen ecosystemen.'

Het belang van biodiversiteit krijgt steeds meer aandacht in onze samenleving. Niet alleen voelt men zich meer verantwoordelijk voor de natuurlijke wereld om ons heen en het behoud van dier- en plantensoorten. Natuurlijkhebbers, wetenschappers, economen en financiële instellingen¹ zien in dat biodiversiteit onmisbaar is voor welzijn, gezondheid en economie. Een groen en biodivers landschap draagt bij aan:

- Voedselproductie: insecten zijn belangrijk voor de productie van ons voedsel.
- Vestigingsklimaat: een groene leefomgeving trekt nieuwe bewoners aan. Nieuwe bewoners trekken op hun beurt bedrijven aan.
- Economie: veel bedrijven zijn sterk afhankelijk van de baten van ecosystemen (natuurlijk kapitaal)

¹ The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020 (assets.kpmg) DNB and PBL: biodiversity loss is a source of financial risk | PBL Netherlands Environmental Assessment Agency

Figuur 1: Ecosysteemdiensten zijn overal: productie, regulerende, culturele en ondersteunende diensten. Uit 'Wat natuur de mensen biedt.' PBL, 2010

- Toerisme: een groen landschap trekt toerisme aan. Een biodivers landschap trekt ook ecotoerisme aan.
- Gezondheid: wonen en werken in een groene diverse omgeving heeft aangetoond positief effect op de mentale en fysieke gezondheid van een individu. Door klimaatverandering en hittestress is dit nog belangrijker geworden. Een diverse natuur biedt bescherming tegen de verspreiding van ziektes.
- Robuustheid: een biodiverse omgeving is weerbaarder en beter bestand tegen droogte, hitte, en een veranderend klimaat dan een minder biodiverse omgeving.
- Klimaat: groen legt CO² vast in de bodem en bomen.
- Tegengaan van vervuiling: groen filtert fijnstof, legt stikstof vast en kan licht- en geluidvervuiling tegengaan.

Daarnaast hebben Nederlandse financiële instellingen voor honderden miljarden euro's aan financieringen uitstaan waarop ze mogelijk risico's lopen als gevolg van biodiversiteitsverlies. Bijvoorbeeld doordat ecosysteemdiensten verdwijnen, door aanpassing van wetgeving om milieu en natuur te beschermen, of door milieucontroverses.

Waarom een Actieplan Biodiversiteit?

Het gaat niet goed met de biodiversiteit in Europa. Het Europese én Nederlandse doel om achteruitgang van biodiversiteit voor 2010 te stoppen is medio 2020 nog niet behaald. De biodiversiteit neemt in Nederland al jaren af. Algemene soorten komen steeds vaker voor, maar zeldzame soorten verdwijnen. Door het verlies aan soorten neemt de veerkracht van een ecosysteem af. Deze verandering in onze ecosystemen maakt de natuur kwetsbaarder voor de gevolgen van klimaatveranderingen.

Het natuurlijk kapitaal van Nederland staat, ook in Flevoland, ernstig onder druk. Met name de vogels en de insecten hebben onder de druk van onze samenleving te lijden. De uitzichtloze achteruitgang van de biodiversiteit was voor een groep kwartiermakers uit de agroketen, natuurorganisaties en wetenschap de aanleiding om een deltaplan op te stellen, genaamd het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Provincie Flevoland heeft zich hierbij aangesloten. In het Deltaplan wordt geschetst hoe we als Nederland de achteruitgang kunnen stoppen en de Nederlandse natuur weer kunnen laten floreren. Het kabinet heeft met de visie 'Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden' de zorgen over biodiversiteit onderstreept.

Als klein land in Europa kent Nederland een unieke biodiversiteit. Ons deltalandschap biedt onderdak aan miljoenen trek- en broedvogels en bijzondere veen- en moeras planten en insecten. Nederland heeft ook een enorm areaal aan landbouwgrond en heeft een van de hoogste bevolkingsdichtheden van Europa. Nederland is uniek en Flevoland het meest bijzonder. Een provincie op de voormalige zeebodem van de Zuiderzee. Tegenwoordig staat Flevoland bekend om het uitgestrekt agrarisch landschap en de strakke lijnen, moerassen en bossen. Herstel van biodiversiteit is in Flevolandse context een eigenaardig fenomeen in het licht van de korte bestaanshistorie van Flevoland, waarbij de natuur zich nog aan het ontwikkelen is en er door het afsluiten van de Afsluitdijk een grote systeemwijziging heeft voorgedaan voor de grote wateren rondom Flevoland. Voor dit actieplan is het uitgangspunt dat Flevoland kan en moet bijdragen aan de Nederlandse en Europese biodiversiteitsdoelstellingen.

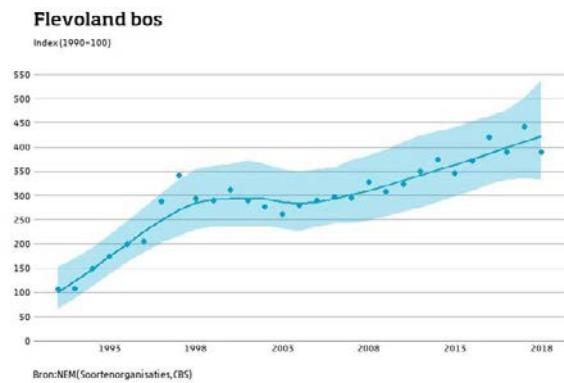
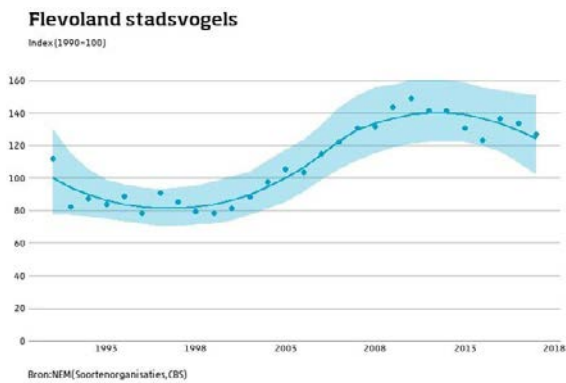
Wat is het Actieplan Biodiversiteit?

Het hoofddoel van het actieplan is het herstellen van de biodiversiteit in Flevoland. De nadruk hierin ligt in het creëren van condities die biodiversiteit bevorderen. Alle overheden, organisaties en burgers gaan zich gezamenlijk inzetten om deze condities voor biodiversiteit te verbeteren. Het Actieplan Biodiversiteit is aanvullend aan het natuurbeleid en andere beleidsterreinen, die in samenhang, ook een bijdrage leveren aan de versterking van de biodiversiteit. Naast de concrete acties uit het Actieplan zullen we ook een gerichte scan van andere beleidsterreinen uitvoeren, om te bezien of er kansen kunnen worden versterkt.

Het Actieplan Biodiversiteit bestaat uit twee delen. Dit is het deel Visie & Beleid Actieplan Biodiversiteit. Een belangrijk document voor provincie Flevoland, de Flevolandse gemeenten en het waterschap Zuiderzeeland. Hierin staan de kaders en beschikbare middelen voor de uitvoering. Daarnaast is er ook nog een ander deel Acties Actieplan Biodiversiteit. Dit document heeft een externe focus met concrete acties en is gericht op de natuurinclusieve samenleving.

Positionering Actieplan Biodiversiteit binnen het natuurbeleid

Op 1 januari 2014 is het natuurbeleid gedecentraliseerd van het Rijk naar de provincies. Nu 7 jaar later zijn de provincies gegroeid in hun rol als verantwoordelijk bestuursorgaan voor de natuur. De beleidscyclus is op orde (beleidsontwikkeling, beleidsdoorwerking, uitvoering, terugkoppeling), maar de natuur nog niet. Het Actieplan Biodiversiteit is aanvullend aan het huidige natuurbeleid en andere

Figuur 2: provinciale indicatoren CBS

beleidsterreinen. In samenhang moeten deze een bijdrage leveren aan de versterking van de biodiversiteit. In bijlage 1 staan de hoofdpunten van het natuurbeleid beschreven.

Provincie Flevoland wil de biodiversiteit binnen én buiten natuurgebieden herstellen. We willen het gevoel van urgentie omzetten in concrete acties en plannen om het herstel van biodiversiteit waar te maken. Het Actieplan Biodiversiteit richt zich vooral op versterking van de biodiversiteit en natuur in de stad, het landelijk gebied, de natuurgebieden en de verbindingen hiertussen via bermen en waterwegen. Het bestaande Natuur Netwerk Nederland (NNN) vormt het fundament voor behoud van de (internationale) natuurwaarden. Het behalen van de (internationale) natuurdoelen is echter niet alleen afhankelijk van de Natura 2000- en NNN-gebieden. De andere natuur in Flevoland is minstens net zo belangrijk voor het behalen van die doelen en voor biodiversiteitsherstel. De trend van soorten in natuurgebieden stabiliseert, maar in de stad en het agrarisch gebied is nog steeds sprake van een afname. Werkelijke biodiversiteitswinst is alleen te behalen is als we de natuurwaarden in het agrarisch gebied, de stad en in de randen van de natuurgebieden omhoog krijgen.

Programma Flevoland Natuurinclusief

Het actieplan is onderdeel van het nieuwe programma Flevoland Natuurinclusief. De kwaliteit van de leefomgeving wordt steeds belangrijker en is een essentiële voorwaarde voor het welzijn en de welvaart van onze huidige en toekomstige inwoners. Een goede basiskwaliteit van de natuur, ook buiten de natuurgebieden, is daarbij een belangrijke bouwsteen. Wij zien dan ook de noodzaak van een transitie naar een meer natuurinclusieve samenleving. Hierbij is behoud en

herstel van biodiversiteit een belangrijk uitgangspunt in zowel stedelijk als landelijk gebied. De aanpak is gericht op samenwerking met verschillende partners en de koppeling met de andere belangrijke opgaven, zoals stikstof, klimaatadaptatie, de bossenstrategie en de vermaatschappelijking van natuur in Flevoland. Wij staan niet alleen in deze opgave, het Rijk en de provincies werken samen aan een 'natuurinclusieve' agenda. Hierin wordt voor de langere termijn het perspectief, de ambities en kansen voor de samenleving in beeld gebracht, met versterkte aandacht voor de natuur in onze nabije omgeving, zowel binnen als buiten onze natuurgebieden. Hierbij is het van belang om te komen tot een duurzaam evenwicht tussen economie en ecologie. Aandacht voor de biodiversiteit, inclusief doorwerking van de acties uit het Actieplan Biodiversiteit, maakt op termijn onderdeel uit van alle provinciale (beleids-)taken.

Hierboven is het natuurbeleid en de relatie met het actieplan geschetst, maar er gebeurt natuurlijk veel meer binnen de provincie waarmee het actieplan een relatie heeft. In bijlage 2 staat een korte beschrijving van verschillende beleidsterreinen en trajecten.

Opbouw actieplan

Het actieplan bestaat uit twee delen. Dit eerste deel bevat het beleid voor de overheden. Het bestaat uit vier inhoudelijke hoofdstukken: groene draad door Flevoland, biodiversiteit in het stedelijk gebied, biodiversiteit in landelijk gebied en biodiversiteit van natuurgebieden, waarin de focus wordt beschreven. Daarnaast bevat dit eerste deel een hoofdstuk Communicatie en educatie, Monitoring en evaluatie en Financiën. De echte actie staat in deel twee van het actieplan en is bedoeld voor communicatie naar externe partijen.

2. Groenblauwe dooradering Flevoland

De bermen van wegen en spoorlijnen en de randen van het watersysteem van Flevoland als verbonden leefgebied voor planten, insecten, zoogdieren en vogels. Meer variatie en aangepast beheer zal zorgen voor grotere biodiversiteit. De groene draad loopt vanaf de achtertuin in de stad en het dorp naar de natuurgebieden door heel Flevoland. Zo versterkt de natuur zich in alle haarvaten van de samenleving.

Een groen netwerk voor iedereen

Versnippering van de natuurgebieden leidt tot een afname van de biodiversiteit. De biodiversiteit kan fysiek versterkt worden door extra leefgebied te maken. En door de bestaande en nieuwe leefgebieden beter met elkaar te verbinden. Dit zijn belangrijke condities voor de biodiversiteit. Met de groenblauwe dooradering door Flevoland doen wij beiden.

Het Natuur Netwerk in Flevoland vormt samen met de clusters agrarisch natuur- en landschapsbeheer, de stad als natuurgebied en het waterecosysteem de basis voor de biodiversiteit van onze provincie. Deze onderdelen zijn verbonden met het netwerk van dijken, vaarten, kanalen en (kavel)slootkanten, spoor en wegen. Dit zijn de groene snel- en waterwegen en vluchthavens voor de natuur. Nieuwe soorten kunnen vaak via de netwerken de polders veroveren en zijn een permanente plaats om te leven, nestelen en voor voedsel. Maar ook de fijnmazige structuur van de kavelsloten in het groot-schalige Flevolandse landschap is bijvoorbeeld belangrijk voor veel insecten. Door aanpassing van het beheer, inrichting en gebruik van de dijken en de randen van het watersysteem (klein tot groot), de bermen van spoorlijnen en wegen willen wij de biodiversiteit herstellen. Borging van de functies en veiligheid is hierbij het uitgangspunt. Op deze wijze bouwen wij ook vanuit de biodiversiteitsopgave aan het landschap van de toekomst, waarbij stad en land via de kenmerkende Flevolandse lange lijnen, langs groene en blauwe structuren in aantrekkelijke stadsranden hecht met elkaar zijn verbonden.

Dit netwerk verbindt niet alleen de natuur, doordat het over de terreinen gaat van alle partners ontstaat er ook verbinding in de samenleving.

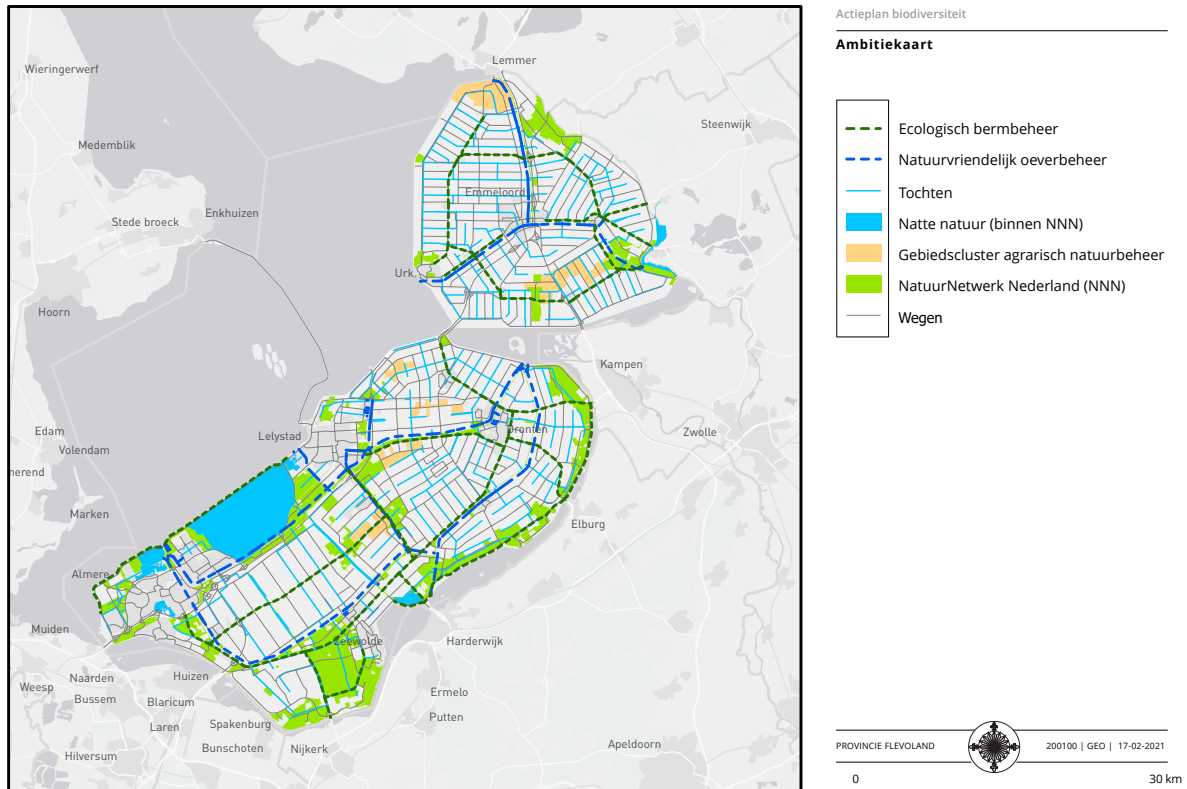
Daarnaast zorgt het voor een verbinding tussen de partners van het actieplan met de burgers. Deze samenwerking vormt de kern van het Actieplan Biodiversiteit. Het stedelijk gebied, agrarisch gebied en natuurgebieden sluiten hier op aan en zijn er daardoor onderdeel van.

Visie & prioriteiten

Flevoland is uniek in de wereld. Midden in Nederland op de bodem van de voormalige Zuiderzee is in de 20e eeuw een fascinerend gebied ontstaan, ingericht volgens de modernste inzichten. Met moderne steden, nieuwe natuur, aantrekkelijke recreatiegebieden, energielandschappen en vooruitstrevende landbouwgebieden. De volgende stap in de ontwikkeling van Flevoland is het bestaande netwerk te laten functioneren ter versterking van de biodiversiteit.

Groene draad

Om groenblauwe dooradering voor breed publiek begrijpelijk te houden spreken we in dit actieplan van 'de Groene Draad'. De dijken, weg- en spoorbermen, (kavel)sloot-, tocht-, kanaal- en vaartkanten, ecologische verbindingzones, clusters agrarisch natuurbeheer en de bufferzones ter verbetering van de waterkwaliteit vormen samen met de erfbeplanting van de boerderijen de groene draad door Flevoland. Via pilots, de vergroeningsmaatregelen in het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en aangepast beheer en inrichting wordt gezamenlijk gewerkt aan een groen netwerk ter versterking van de biodiversiteit. Deze groene draad loopt door tot in de achtertuin, kleine slootjes en schoolpleinen in de stad naar de bermen, vaarten en openbare ruimtes in het dorp. In de kaart is gefocust op Flevoland, er zijn natuurlijke

Figuur 3: Ambitie Groene draad door Flevoland. De groene en blauwe stippellijnen weergeven de ambitie voor het natuurvriendelijke netwerk op gronden in eigendom van de Provincie.

ook relaties naar de omliggende provincies en het water. Het deel van de groene draad waar de provincie aan zet is staat in de kaart vermeld onder 'Natuurvriendelijk oeverbeheer' en 'Ecologisch bermbeheer'. Alle vaarten vallen hieronder. Voor de bermen is een afweging gemaakt en zijn de volgende bermen geselecteerd: de 'groene lijnen' uit de landschapsvisie, de wegen tussen natuurgebieden, de wegen tussen dorpen & steden en de wegen die verbinding vormen met natuurgebieden in buurprovincies.

Overheden aan zet

De netwerken zijn voornamelijk in eigendom van de verschillende overheden. Beleidsmatig wil de overheid graag meer doen aan biodiversiteit. Het ligt dus voor de hand dat de verschillende overheden die bermen in eigendom hebben het goede voorbeeld geven door zelf stappen te zetten ten behoeve van meer biodiversiteit. Rijkswaterstaat, en ProRail worden gevraagd de Rijksinfrastructuur aan te pakken. Provincie Flevoland is aan zet voor de provinciale terreinen. Gemeenten en waterschap Zuiderzeeland worden gevraagd hierop aan te sluiten met lokale wegen en waterwegen. Andere

partijen en particulieren kunnen aanhaken met lokale initiatieven op het gebied van bermbeheer en beheer van de oevers.

Verbinding met de burger

Via het Actieplan Biodiversiteit wordt ook gewerkt aan nieuwe verbindingen met de burgers (van jong tot oud). Wij willen aansluiten op hun belevingswereld en bereidheid tot meedoen, waardoor de groene draad door Flevoland wordt versterkt voor nu en in de toekomst. In hoofdstuk Communicatie en educatie wordt dit onderdeel verder uitgewerkt.

3. Biodiversiteit in het stedelijk gebied

Steden en dorpen leveren een bijdrage aan het behoud van soorten en het versterken van de natuurbeleving. Gezamenlijk werken wij toe naar een situatie waarbij de aandacht voor planten en dieren als vanzelfsprekend is ingebed in ieders leefomgeving en planning, ontwerp, ontwikkeling en beheer van steden en dorpen. Dit draagt bij aan een prettige leefomgeving voor plant, mens en dier.

Groene steden en dorpen

Steden en dorpen leveren een bijdrage aan het behoud van soorten en het versterken van natuurbeleving. Door stedelijk groen (parken, tuinen, bedrijfsgroen, straatgroen) met de juiste beplanting in te richten, ecologisch te beheren en te verbinden wordt de biodiversiteit ondersteund. Ook bedrijventerreinen, gebouwen, schoolpleinen en waterpartijen kunnen een bijdrage leveren. Dit kan prima samengaan met klimaatadaptatie-doelen.

Het stedelijk gebied is een landschap op zich, met een eigen karakteristiek en dynamiek. Veel dieren weten zich aan te passen aan de dynamiek van de stad. We ontdekken dat de stad een eigen biotoop heeft, een ecosysteem waar de mens een belangrijke rol in speelt. De nog jonge wetenschap van de stadsecologie levert zo een nieuw gezichtspunt op: de stad is een uniek ecosysteem dat het leefgebied is voor mens, plant en dier. Dit versnipperde landschap heeft specifieke voordelen ten opzichte van het buitengebied (bijvoorbeeld: warmer, wintervoeding, geen jacht, weinig tot geen gewasbeschermingsmiddelen). Tevens kent de stad eigen biotopen en typische 'stadse' soorten (gierzwaluw, muurflora). Soorten die in het urbane gebied succesvol opereren kenmerken zich als generalisten, met een groot leervermogen en/of een (genetisch) aanpassingsvermogen. De stad kan worden gebruikt als toevluchtsoord, als biodiversiteitshotspot, als iets eigens met eigen biodiversiteit en als bron voor het ommeland. De lokale coördinatie van het Leefgebied Stad ligt in handen van de gemeenten. De bescherming, educatie en beleving van stadsnatuur gaan hier hand in hand (noodzakelijk voor kennisoverdracht en draagvlak bij actoren).

Een groene omgeving draagt bij aan de kwaliteit van leven. Het zorgt voor een geliefde, gewaardeerde en gezonde omgeving om te wonen, werken en recreëren. Waar bedrijven zich graag vestigen en waar bezoekers graag komen. Het maakt ons weerbaarder tegen stress en negatieve gevoelens, draagt bij aan sneller herstel na ziekte en zorgt voor een beter sociaal klimaat. Daarnaast draagt een groene omgeving bij aan klimaatbestendigheid, het zuiveren van de lucht, beperken van geluidsoverlast, biedt het verkoeling in hete zomers en heeft het een positief effect op de vastgoedwaarde van woningen en kantoren.

In een zorgvuldig ontworpen groene omgeving voelen mensen zich prettig en gelukkig, worden beweging en activiteit gestimuleerd en worden mensen uitgenodigd tot recreatie en sociale interactie. Men sport, speelt en ontmoet elkaar in het park of onderhoudt gezamenlijk een moestuin. Plekken waar bewoners meer contact hebben en zich betrokken voelen, kennen doorgaans minder verloedering, overlast en criminaliteit. Meer groen in stedelijke gebieden kan zelfs leiden tot een forse besparing op het budget voor volksgezondheid.

De toekomst van de stad en het dorp gaat dus samen met de natuur. Ze hebben elkaar nodig. Landschap en steden, natuur en cultuur, rood en groen zijn vooral in de steden en dorpen verstrengeld. Om het stedelijk ecosysteem te versterken en biodiversiteit in de stad te behouden, is inclusief ontwerpen essentieel. Voor plant- en diersoorten, maar ook voor de mens en onze leefomgeving.

Visie en prioriteiten

Flevoland is een provincie met groene steden en dorpen. Dit is een mooi netwerk waarop wij verder kunnen voortbouwen. Winst voor de biodiversiteit is te halen in de diversiteit en het beheer van dit groen en de verbindingen ertussen en in verbinding met het omliggende gebied. Er zijn in het stedelijk gebied 3 prioriteiten gesteld.

Beheer openbaar groen

Alle overheden zijn beheerder van het openbaar groen, hierdoor kunnen wij zelf kiezen hoe natuurvriendelijk wij die inrichten en beheren. Het gaat om openbaar groen binnen en buiten de bebouwde kom. Deze grond is verspreid over woonwijken, parken, bossen, bedrijventerreinen, infrastructuur etc. Veel kansen dus om daarin op verschillende manieren en momenten iets te betekenen voor de natuur. Bestaande initiatieven richten zich vooral op het bermbeheer. Ambitie is om dit verder uit te bouwen en aan te sluiten, zodat er een groen netwerk ontstaat. Initiatieven voor biodiversiteit kunnen zich aansluiten op de groene draad door Flevoland en het bestaande Flevolandse Natuurnetwerk. Het is binnen de biodiversiteitsvisie prioriteit nummer een om zelf het goede voorbeeld te geven en biodiversiteit te werk te gaan.

Natuurinclusief bouwen

Naast het openbaar groen zet de provincie in op natuurinclusief bouwen. Flevoland is nog volop in ontwikkeling. Er worden nieuwe woonwijken gebouwd, infrastructuur en bedrijventerreinen aangelegd. Vanaf 2021 gaan we samen met de gemeenten inzetten op een duurzame aanpak. Deze aanpak kent verschillende pijlers: energie, gebruik grondstoffen, klimaatbestendig en natuurinclusief. De natuurinclusieve stad betekent dat we bij al ons handelen kansen voor natuur benutten: 'van schets tot schoffel'. Bij de planning van wijken, bij de bouw van woningen en panden en bij het beheer van de openbare ruimte. Op deze manier willen we onze bewoners inspireren om ook een steentje bij te dragen aan de natuurinclusieve stad. Natuurinclusief bouwen en ontwerpen draagt bij aan:

- Het verbeteren van biodiversiteit en het stedelijk ecosysteem. Bijvoorbeeld meer flora (bomen, struiken, planten) en fauna (insecten, vogels, vleermuizen).

- Het verminderen van effecten van klimaatverandering:
 - Hittestress: versteende gebieden houden warmte langdurig vast; een meer natuurlijke inrichting zorgt voor een sneller afkoelende stad. De tuinsteden van Flevoland hebben hier ten opzichte van hoogstedelijke gebieden in de Randstad een voorsprong, maar de naar verwachting toenemende hete zomers maken blijvende en versterkte aandacht nodig.
 - Wateroverlast: versteende gebieden absorberen beperkt water. Piekbuien leiden snel tot overlast. Een natuurlijke inrichting absorbeert water en beperkt de gevolgen van wateroverlast.
- Het verhogen van de leefbaarheid en de verblijfskwaliteit van stedelijke gebieden.

In overleg met de overheden wordt de doorwerking van het natuurinclusief bouwen vormgegeven. Mogelijk wordt hiervoor apart beleid of regelgeving opgesteld of bijvoorbeeld een convenant of samenwerkingsovereenkomst tussen alle overheden gesloten. Het moet aan de ene kant partijen stimuleren om biodiversiteit aan de slag te gaan, maar het moet aan de andere kant niet limiterend werken en bouwprojecten op een negatieve wijze in de weg zitten. Een positieve aanpak is essentieel.

Stimuleren bewoners en bedrijven

De overheden geven het goede voorbeeld met natuurinclusief bouwen. Daarnaast willen wij de bewoners en bedrijven stimuleren om woningen, gebouwen en tuinen te vergroenen. Het gaat dan om groene daken, groene gevels, het vergroenen van tuinen en het bieden van nest- en schuilgelegenheden voor allerlei diersoorten. Ook zullen we hiervoor aansluiten bij de nationale initiatieven zoals onder andere 'maak grijs groener' van de partners van het Deltaplan Biodiversiteit.

4. Biodiversiteit in het landelijk gebied

In het agrarisch gebied is veel biodiversiteitswinst te behalen. Met de juiste ingrepen en op basis van draagvlak vanuit de sector is een hogere biodiversiteit een meerwaarde voor een productief agrarisch landschap.

Een groene landbouw om trots op te zijn

Er is veel animo bij de Flevolandse agrariërs om de landbouw te verduurzamen, vergroenen en biodiversiteit te bevorderen. Dit blijkt onder andere uit de Green Paper van LTO Noord en het Flevolands Agrarisch Collectief, welke is opgesteld in reactie van het Deltaplan Biodiversiteit en gericht aan de Provincie Flevoland en het Waterschap Zuiderzeeland. In deze open brief zijn vijf speerpunten benoemd waarop de landbouw de biodiversiteit kan vergroten. De speerpunten zijn samengevat als volgt:

- Verdubbeling oppervlak akker- en weidevogelbeheer;
- Uitbreiding areaal natuurgerichte vanggewassen, groenbemesters en ondiepe grondbewerking;
- Een impuls voor insecten;
- Zachtere overgangen tussen landbouw, natuur en openbare ruimte;
- Grotere samenwerking tussen landbouw en natuurorganisaties en een grotere rol voor boeren bij natuurbeheer.

Bij de ontwikkeling van Flevoland is ingezet op een optimale agrarische bedrijfsvoering inclusief infrastructuur, zoals verkaveling, met levensvatbare bedrijfsgrootte. Door de verdere intensivering en schaalvergroting in de afgelopen 40 jaar is de biodiversiteit in het landelijk gebied afgenomen. Een florierende landbouw is echter ook afhankelijk van de biodiversiteit. Een hogere bodembiodiversiteit zorgt ook voor een hogere kwaliteit van de bodem, meer productie en minder problemen met steeds vaker voorkomende uitdagingen als verdichting, vernatting en droogte. Voor bestuiving en plaagbestrijding is de landbouw afhankelijk van insecten. Belangrijk aandachtspunt hierbij blijft het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Met de juiste ingrepen is

een hogere biodiversiteit een meerwaarde voor een productief en aantrekkelijker agrarisch landschap. Met de Flevolandse pioniersgeest en motivatie om te verduurzamen is, staan de Flevolandse agrariërs klaar voor de volgende stap.

Binnen het biodiversiteitsbeleid gaan we inzetten op de biodiversiteit in de landbouw. Er is in het agrarisch gebied op het moment nu eenmaal het meeste biodiversiteitswinst te behalen. De biodiversiteitsvisie sluit hierin aan bij het Programma Landbouw Meerdere Smaken en het Actieplan Bodem & Water. Deze drie beleidstakken bevorderen samen een groene biodiverse Flevolandse landbouw. We houden hierbij rekening met het bestaande open karakter van de provincie en willen dit karakter behouden. Daarnaast dient het te passen bij de waarden beschreven in de provinciale landschapsvisie.

Visie en prioriteiten

Flevoland staat in de toekomst niet meer bekend als landbouw provincie, maar als groene landbouw provincie. We geven biodiversiteit een plek in het agrarische systeem en passen het in in de agrarische bedrijfsvoering. Binnen het agrarisch gebied zijn drie prioriteiten opgesteld.

Van ANLb naar natuurinclusieve landbouw

Binnen de biodiversiteitsvisie is de hoofdprioriteit in het agrarisch gebied het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, ook wel bekend als het Akker- en Weidevogelbeheer. Het soortenbeheer is een belangrijke bouwsteen van Natuurinclusieve Landbouw. Een aantal specifieke soorten zijn afhankelijk van het agrarische gebied, zoals de grauwe kiekendief en de rugstreeppad. Voorbeelden voor andere bouwstenen zijn goed bodembeheer, de bodem langer bedekt houden, minder gebruik van

gewasbeschermingsmiddelen, ontwikkeling van de botanische biodiversiteit in graslanden, aangepast slootkantbeheer en aanleg van akkerranden. De clusters met ANLb kunnen gezien worden als kerngebieden voor agrarische natuur. Ook vormt het een netwerk van agrariërs, die zich actief in willen zetten voor de biodiversiteit. In dit stelsel blijft de grond in agrarisch gebruik, en wordt deze tijdelijke agrarische natuur geroteerd en ingepast in de agrarische bedrijfsvoering. Vanuit deze terreinen en energie bij agrariërs kan gewerkt worden aan specifieke projecten, pilots en experimenten om biodiversiteit in de landbouw te bevorderen. Deze projecten kunnen met name aanhaken bij de Flevolandse speerpunten over vanggewassen, groenbemesters, grondbewerking en insectendiversiteit. Het budget voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer is niet enkel afhankelijk van de provincie. 50 tot 75% van het budget komt voort uit Europese middelen. De verdeling van de Europese middelen wordt op interprovinciaal niveau bepaald. Flevoland maakt zich hard om in de komende GLB periode meer middelen te ontvangen. Hier staat dan ook meer cofinanciering vanuit de provincie tegenover.

Verbinding landbouw en natuur

Als tweede prioriteit gaat de provincie zich inzetten op de verbinding tussen landbouw en natuur. Hierbij gaat het om zowel de fysieke verbinding, als de verbinding tussen natuurorganisaties en agrariërs. De overgangen tussen landbouw en natuur zijn in Flevoland erg hard en op verschillende locaties speelt de discussies over het waterpeil. Dit terwijl juist in

overgangen de biodiversiteit vaak het hoogst is, omdat soorten van beide ecosystemen hier in terecht kunnen. Van oudsher zijn de landbouw en natuur in Flevoland sterk gescheiden. Ook gaan we ons inzetten om de natuur- en landbouworganisaties op samenwerkend vlak dichtter bij elkaar te krijgen. Waar nodig zal ook het waterschap betrokken worden. Door samenwerking ontstaat nieuwe energie en die creativiteit is hard nodig voor het vinden van een florerende verbinding.

Het erf

Een derde prioriteit ligt op boerenerven en -bedrijven. Veel agrariërs zijn zich nog weinig bewust van de kansen die hun erf te bieden heeft voor de biodiversiteit. Het investeren in erven is gunstig omdat op deze terreinen geen productie en verdienmodel ligt. Door middel van het aanplanten van de juiste bomen, struwelen, voedselplanten en het tegengaan van een monocultuur kan de insecten en vogeldiversiteit verhoogd worden. Biodiversiteit heeft veel baat bij rommelige hoekjes, heggen en bloemen. Ook is het van belang dat de emissie van gewasbeschermingsmiddelen vanuit de erven wordt tegen gegaan. Via verschillende instrumenten, onder andere POP3 en Actieplan Bodem en Water, wordt hier al aan gewerkt. We bouwen voort op de bestaande inzet en gaan in gesprek met boeren en gemeenten om te kijken hoe verdere stimulans en versnelling van maatregelen op het gebied van erfbeplanting en voorkomen van erfemissies mogelijk is.

5. Biodiversiteit van natuurgebieden

Flevoland is de spil in de natte as van het NatuurNetwerk van Nederland. De uitgestrekte bossen zijn bijzonder voor Nederland. Echte verbinding met de omgeving is de opgave voor de toekomst.

Een natuur van hoge internationale waarde

Flevoland is een waterrijke provincie met hoge natuurkwaliteit. De grote wateren en randmeren zijn belangrijke pleisterplaatsen voor watervogels op hun internationale trekroutes. Regelmatig zijn hier duizenden vogels te vinden. Het internationale belang van de wateren is vastgelegd in de aanwijzing als Natura 2000-gebieden. Voor het Markermeer-IJmeer hebben provincie en Rijk gezamenlijk een koers uitgezet voor een toekomstbestendig ecologisch systeem. Binnendijs versterken de aangrenzende moerasgebieden deze kwaliteit. De Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen, gelegen langs het Markermeer, zijn internationaal waardevolle wetlands. Zij maken onderdeel uit van het Natura 2000-netwerk. Het Harderbroek aan de oostkant van de provincie heeft een vergelijkbare functie in relatie tot de randmeren.

Niet alleen de natte natuur in Flevoland is bijzonder, ook de bosgebieden zijn speciaal. Langs de oostrand van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland ligt een vrijwel aaneengesloten bosgordel. De combinatie van omvangrijke bosgebieden en een rijke bodem komt in Nederland en zelfs Europa nergens anders voor. Dit maakt de bossen uniek op internationale schaal. In de loop der jaren zijn de bossen, door gerichte investeringen, steeds gevarieerder geworden. De nattere delen zijn vooral ecologisch zeer waardevol, de drogere delen bieden ruimte aan allerlei vormen van recreatie. In de bosgebieden langs de oostrand bevinden zich de meeste campings, huisjesparken en andere recreatieve voorzieningen. In de Noordoostpolder, het oudste deel van Flevoland, heeft de natuur zich het verst ontwikkeld. Zowel het Kuinderbos als het Waterloopbos herbergen heel bijzondere populaties varens en paddenstoelen. De biodiversiteit is hier hoog.

De zomertortel, de zanglijster, de otter en de bever. Voor deze en nog meer diersoorten is Flevoland een belangrijke bron voor de instandhouding van de soort in Nederland. In sommige takken van het natuurbeleid wordt specifiek ingezet op specifieke diersoorten. In andere takken wordt ingezet op plantendiversiteit, waterkwaliteit of algehele kwaliteit van natuur. In de biodiversiteitsvisie en het Actieplan Biodiversiteit richten we ons op de condities die biodiversiteit bevorderen. Door een sterke basis van planten- en insectendiversiteit te creëren kunnen ecosystemen een hogere biodiversiteit waarborgen. Deze onderste laag van het ecosysteem en het creëren van een aantrekkelijk natuurlijk mozaïek die biodiversiteit bevordert zijn de kern van de biodiversiteitsvisie.

Visie en prioriteiten

De provincie wil de Flevolandse natuur laten floreren, de biodiversiteit verhogen en zowel inwoners als bezoekers de natuur laten ontdekken en er in laten ontspannen. De Flevolandse natuur heeft bezoekers veel te bieden. Toch zijn er nog veel gebieden onbekend. Er zijn voor de natuurgebieden vier prioriteiten opgesteld:

Natte natuur

Met name in de twee natte assen van Flevoland heeft het recreatief gebruik in de afgelopen 10 jaar zich sterk ontwikkeld. Het gaat hier om de as langs de oostelijke randmeren en de as langs het Markermeer en IJsselmeer. Het is hier van belang om recreatief gebruik duurzaam in te richten, om zo biodiversiteitswinst niet in de weg te zitten. Het is tegelijkertijd nodig om in de biodiversiteit te investeren. Dit doen we om de natuur robuuster te maken en ook onder verhoogd recreatief gebruik de gevoelige delen van de natuur te behouden en biodiversiteit te verhogen. De natte assen van

Figuur 4: Natte as van Nederland (centrale rol Flevoland)

Flevoland hebben dan ook de eerste prioriteit bij investeringen in natuur.

Flevolands bos

Een tweede prioriteit ligt in de bossen. De Flevolandse bossen zijn internationaal bijzonder. Nederlanders houden van bos en recreëren er graag in. Toch kunnen de bossen een zetje in de rug gebruiken om de maximale biodiversiteit uit het oppervlak te halen. Met name in het maatwerk liggen kansen om eentonigheid van bossen te verlagen en planten- en insectendiversiteit te bevorderen. Het aanleggen van insectenroutes, het gebruik van natuurlijke verjonging, en waar nodig aanplant van een divers plantsoen zijn hierin denkrichtingen.

Optimalisatie natuurbeheer

De terreinbeherende organisaties krijgen voor de verschillende natuurbeheertypen een vergoeding voor het beheer. Dit is gebaseerd op beheermaatregelen die gemiddeld over heel Nederland gezien nodig zijn om dit beheertype in stand te houden. Wegens deze generieke aanpak kan het lastig zijn om het beheer te richten specifieke soorten. Met name soorten afhankelijk van kleinschalig beheer zoals lijnvormige elementen, overgangen, of de juiste combinatie van nest- en foerageer mogelijkheid lijden onder de grootschalige aanpak. Voor specifieke soorten en of situaties kan het nodig zijn om op kleine schaal het beheer aan te passen. Hierbij kan gedacht worden aan vlindercorridors of voedsel-

veldjes in het bos. Het is aan de terreinbeherende organisaties om te bepalen of en waar een optimalisatie van het beheer nodig is om de biodiversiteit van de natuurgebieden te vergroten.

Verbinding natuur en omgeving

Naast deze drie prioriteiten in de natuurgebieden zelf, ligt een vierde opgave in het gebied buiten de bestaande natuurgebieden. We willen de Flevolandse natuurorganisaties uitnodigen en uitdagen om op een constructieve manier mee te denken over de vergroening van het agrarisch gebied en overheidsterreinen, om hun kennis en ervaring over de ecologie te delen, en om samen met bedrijven en agrariërs samen projecten te starten ter bevordering van de biodiversiteit. Naast de persoonlijke verbinding tussen natuur en landbouw zetten we ook in op een betere fysieke verbinding. De overgangen tussen landbouw en natuur zijn in Flevoland erg hard en discussies over waterpeilen spelen op verschillende locaties. Dit terwijl juist in overgangen biodiversiteit vaak het hoogst is, omdat soorten van beide ecosystemen hier in terecht kunnen. Van oudsher zijn de landbouw en natuur in Flevoland sterk gescheiden. Hierbij kan gedacht worden aan het aanleggen van buffers door middel van akkerlanden of struweel. Dit geeft naast een hoge biodiversiteit ook bescherming aan natuurgebieden tegen landbouwuistoot. Staatsbosbeheer is gestart met het programma Natuurinclusieve Landbouw. Hierin onderzoeken zij samen met boeren hoe natuurinclusieve landbouw kan zorgen voor meer biodiversiteit, minder CO₂-uitstoot en een beter beheer van onze natuurgebieden. Hier bouwen wij in Flevoland verder op door.

De investeringen in natuur zullen niet enkel via het actieplan lopen. Wegens de omvang en complexiteit wordt er gewerkt aan een apart programma kwaliteitsverbeteringen natuur, waar specifiek geïnvesteerd wordt in de natte natuur en het Flevolandse bos. Dit programma zal afzonderlijk in de loop van 2021 vastgesteld worden. Optimalisatie van het beheer en de verbinding van natuur met de omgeving zullen wel in deel twee van het actieplan uitgewerkt worden.

6. Monitoring en evaluatie Actieplan Biodiversiteit

De monitorings- en evaluatie-aanpak van het Actieplan Biodiversiteit bestaat uit de volgende drie onderdelen:

- a) Kwantitatieve monitoring - van alle fysieke acties uit het Actieplan Biodiversiteit wordt bijgehouden waar en met welke omvang deze zijn uitgevoerd.;
- b) Thermometer - aan de hand van bestaande monitoringsgegevens bepalen hoe de biodiversiteit zich in provincie Flevoland ontwikkelt;
- c) Bij projecten beoordelen of specifieke en aanvullende monitoring gewenst is.

Het hoofddoel van het actieplan is het herstellen van de biodiversiteit in Flevoland. Het Actieplan Biodiversiteit richt zich niet op specifieke soorten. Het plan richt zich op de basiscondities van ecosystemen waarvan bodem(leven), waterkwaliteit, planten en insecten de belangrijkste componenten vormen. De aanname is dat wanneer het totale leefgebied inclusief nestgelegenheden en voedselaanbod vergroot wordt de biodiversiteit omhoog gaat. Alle overheden, organisaties en burgers gaan zich gezamenlijk inzetten om deze condities voor biodiversiteit te verbeteren.

Ambities en doelstellingen in aantallen soorten zijn in de natuur moeilijk te realiseren. Ook als je alle maatregelen hebt uitgevoerd, kan het voorkomen dat een bepaalde soort niet, of beperkt aanwezig is. En andere niet verwachte soorten het wel goed doen. De natuur is van veel verschillende factoren afhankelijk. De verwachte richting van de ontwikkeling is bij een bepaalde maatregel wel te voorspelen, maar de exacte uitkomst niet.

Hoe gaan we de effecten van het Actieplan Biodiversiteit dan meten? Hoe kunnen wij beoordelen dat wij de goede dingen doen? Hoe verantwoorden wij de financiële uitgaven voor het Actieplan Biodiversiteit? Allemaal terechte vragen die passen binnen de beleidscyclus. Via monitoring brengt de overheid de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in beeld. Uit evaluatie blijkt of bijstelling van de beleidsdoelen en/of aanpassing van de inzet van instrumenten nodig is. Voor het Actieplan

Biodiversiteit wordt de volgende aanpak voorgesteld. De monitorings- en evaluatie-aanpak bestaat uit drie onderdelen:

a) Kwantitatieve monitoring

Van alle fysieke acties uit het Actieplan Biodiversiteit wordt bijgehouden waar en met welke omvang deze zijn uitgevoerd. Dit biedt een overzicht van alle maatregelen, die in het kader van het Actieplan Biodiversiteit met bijbehorend budget worden uitgevoerd. Onder andere gaat het om de hoeveelheid ecologische beheerde gronden (bermen, waterwegen, agrarisch gebied of natuurgebied), waarbij ecologische verbindingen een meerwaarde hebben gezien de brugfunctie die zij hebben.

Van de niet fysieke maatregelen uit het Actieplan Biodiversiteit zoals samenwerking, communicatie en educatie zal per onderdeel bekeken worden op welke wijze de effectiviteit bepaald kan worden.

b) Thermometer

Op basis van de bestaande monitoringsgegevens wordt de vinger aan de pols gehouden voor de biodiversiteit in Flevoland. Daarbij wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande monitoringsgegevens uit Meetnet Agrarische Soorten (MAS), Landelijk Meetnet Flora (LMF), CBS provinciale indicatoren op basis van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) en de Nationale Databank Flora en Fauna

(NDFP). In bijlage 3 wordt dit toegelicht. Op dit moment is vooral de insectenmonitoring in het landelijk gebied nog zeer beperkt. In afstemming met het ministerie van LNV en de provincies loopt een traject om hier verdere invulling aan te geven.

c) Bij projecten beoordelen of specifieke en aanvullende monitoring gewenst is.

Monitoring van de biodiversiteit is kostbaar. Daarnaast is het vaak lastig om een causaal verband aan te tonen tussen de maatregel en het effect, hiervoor is vaak aanvullend onderzoek noodzakelijk. Wij willen zorgvuldig omgaan met het beschikbare budget voor het Actieplan Biodiversiteit. Per project/pilot zal kritisch bepaald worden of en in welke vorm aanvullende monitoring passend en gewenst is.

Jaarlijks wordt een korte monitoringsrapportage opgesteld en na vier jaar wordt er een evaluatie uitgevoerd. Een belangrijk onderdeel van het Deltaplan Biodiversiteit is het thema monitoring. Dit is vooral gericht op de landelijke biodiversiteitsmonitoring. De kennis, expertise en tools, die in dit traject ontwikkeld worden, worden door de provincie en partners beoordeeld op bruikbaarheid en toepasbaarheid in de Flevolandse aanpak.

7. Communicatie en Educatie

Aandacht en inzet voor biodiversiteit door en voor iedereen, maar wel op zijn of haar eigen manier.

De communicatie rondom het actieplan is erop gericht om bewustwording van het grote publiek op dit thema te vergroten en om bestaande initiatieven aan het grote publiek te laten zien als motivator om mee te doen. Daarnaast is communicatie erop gericht dat partijen (natuurorganisaties, boeren, overheden) de samenwerking aangaan om de biodiversiteit in Flevoland verder te herstellen.

De ambitie van de provincie om natuur te vermaatschappelijken sluit hier goed bij op aan. Dit zal dan ook terugkomen in de communicatie. We motiveren overheden, burgers, agrariërs en maatschappelijke partners om zelf actie te ondernemen en te laten zien wat zij doen. Goed voorbeeld doet volgen, aantrekkelijke voorbeelden kunnen inzichtelijk maken wat burgers, bedrijven en andere organisaties zelf kunnen doen.

Veel maatschappelijke partners, de provincie, het waterschap en gemeenten doen nu ook al veel. De provincie heeft al veel natuur en biodiversiteit. Deze positieve noot willen we ook laten zien. Uiteindelijke doel van de communicatie is om zoveel mogelijk partijen biodiversiteit te omarmen en zich in te laten zetten voor het herstellen van de biodiversiteit. Tegelijkertijd is er de wens om ook de burger te betrekken en op de hoogte te stellen van nut en noodzaak. Bovendien is er, gezien het feit dat dit een lange termijn plan is, een reden om vele Flevolandse mensen bewust te maken van dit belang. Hoe meer mensen nu bewust gemaakt worden, hoe meer mensen in de toekomst betrokkenheid zullen tonen en actie gaan nemen. Hierin zijn de gemeenten zelf vaak ook al bezig in de communicatie. Via het Actieplan Biodiversiteit wordt hierop verder gewerkt aan versterkte verbindingen met de burgers (van jong tot oud). Middels een publiekscampagne gaan we aansluiten op hun beleavingswereld. Dit geldt voornamelijk voor de jeugd, wie de jeugd heeft die heeft immers de toekomst! Daarnaast onderzoeken

wij de mogelijkheid om een pilot burgerparticipatie op te zetten op het thema biodiversiteit.

De wens is om zoveel mogelijk mensen en partijen betrokken te krijgen bij het Actieplan Biodiversiteit. Tegelijkertijd is het realistisch om te stellen dat het grootste gedeelte van de mensen in Flevoland hier niet direct betrokkenheid bij voelt of bewust is van de bijdrage die zij zelf kunnen leveren. Gezien de noodzaak van het verhogen van biodiversiteit vinden we het wel belangrijk dat veel meer mensen zich:

- a) bewust worden van de mogelijkheden en de inzet van de provincie om hier wat aan te doen;
- b) dat de mensen/organisaties die er wat aan willen/kunnen doen ook gestimuleerd worden om dit te doen;
- c) de nodige maatregelen worden genomen om waar mogelijk de verhoging van biodiversiteit onderdeel te maken van aanbesteding, wet- en regelgeving.

Vanuit communicatie oogpunt maken we een verschil in 4 stappen: Zien, Denk, Doen en Zorgen. Vanuit de psychologie moeten mensen eerst iets hebben gezien (bewustwording), voordat ze tot nadenken kunnen worden gebracht (ik snap het probleem), dan pas kunnen ze wat doen (ik zie een oplossing) en uiteindelijk gaan ze uit zichzelf zorgdragen voor de doelstellingen (ik stimuleer anderen ook onderdeel te zijn van de oplossing). In al deze stappen komen wel steeds 3 dingen terug: Het belang van herstellen biodiversiteit, we benadrukken de rol van samenwerking (om deze uitdaging aan te kunnen hebben we iedereen nodig) en dat iedereen dus ook wordt uitgenodigd om een rol te spelen.

Om dit goed te begeleiden zetten we in op de samenwerking met een campagnebureau voor het bereiken van het grote publiek, om in elke stap dezelfde taal te spreken en om meer samenwerking

te werven voor pilots en bij het beschikbaar stellen van fondsen. Voor het educatieve deel zetten we in op samenwerking met het IVN. Deze partij heeft veel kennis van educatie en zet zelf ook veel concrete stappen in herstellen biodiversiteit via aanleg van tiny forests in het openbaar groen, groene schoolpleinen en vergroening van tuinen. Specifiek aandacht wordt gevraagd voor aansluiting bij het onderwijs: basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroeps- en hoger onderwijs in de provincie Flevoland. De educatie wordt verder vormgegeven in afstemming en samenwerking met de partners van het Actieplan Biodiversiteit. Daarbij is er ook ruimte voor maatwerk en inzet op specifieke doelgroepen.

8. Financiën

Voor het Actieplan Biodiversiteit is € 1,325 mln. per jaar nodig voor een periode van minimaal vier jaar (2022 - 2025), zie tabel financiën. Met dit bedrag is het mogelijk om een volgende stap voor de versterking van de biodiversiteit gezamenlijk met de partners in te zetten. Door cofinanciering van gemeenten en waterschap en de mogelijke koppeling met EU-financiering is de totale inzet groter. Bij volledige uitputting van het beschikbare budget gaat het om € 525.000 cofinanciering van onze regionale partners.

Op dit moment wordt door de provincie en de partners al ingezet op het zoveel mogelijk gebruik maken van EU cofinanciering. Er zijn verschillende Europese subsidieprogramma's beschikbaar en deze kunnen worden ingezet om onze doelstellingen te realiseren, daarbij wordt ook gekeken naar aanpalende beleidsterreinen. Wij maken gebruik van de kansen die subsidies bieden voor Flevolandse organisaties. Dit actieplan geeft daar inhoudelijk richting aan voor het onderwerp biodiversiteit.

Het Actieplan Biodiversiteit is onderdeel van het nieuwe programma Flevoland Natuurinclusief / Natuurinclusieve samenleving. De ambitie is om biodiversiteit onderdeel te laten zijn van het nieuwe normaal. Een aantal investeringen zijn dan ook tijdelijk van aard. De termijn waarop is op voorhand echter niet te voorspellen.

Flexibiliteit

Een groot deel van de kosten zitten in projecten van derden en andere overheden. Wij zijn afhankelijk van hun enthousiasme en inzet. Wij streven naar volledige benutting van het beschikbare budget. Dit vraagt om flexibiliteit in de begroting tussen de verschillende onderdelen en mogelijk ook binnen de jaren. Versterking van de biodiversiteit is daarbij het uitgangspunt. Daar waar de provincie zelf aan zet is, wordt zo snel mogelijk het goede voorbeeld gegeven.

Cofinanciering

Wij willen als verantwoordelijke overheid voor het natuurbeleid het goede voorbeeld geven. Dit zegt meer dan welke nota, visie of actieplan dan ook. Ambitie is dat de biodiversiteit een natuurlijk onderdeel is van de verschillende beleids- en uitvoeringstrajecten van de provincie. Wij verwachten dit van de andere overheden in Flevoland ook. Om dit te stimuleren en het proces naar een natuurinclusieve samenleving te faciliteren stellen wij cofinanciering beschikbaar voor het waterschap en de gemeenten van Flevoland.

Per gemeente is er ongeveer € 60.000 per jaar beschikbaar met als voorwaarde 50% cofinanciering vanuit de betreffende gemeente zelf. Voor beheerprojecten gaat het om nieuw geld vanuit de gemeente. In eerste instantie is er een inhoudelijke verdeling gemaakt met een richting per gemeente. Deze is passend bij de gemeentelijke focus van dit moment. Dit ook om zo veel mogelijk te leren van een diversiteit aan verschillende projecten. De focus kan in de loop van het actieplan veranderen.

Urk	Focus op vergroening van bebouwd gebied (bestaande bebouwing en (nieuwe) industrieterreinen) binnen het groene netwerk van de gemeente
NOP	Uitbreiding bermbeheer (verkennen van de mogelijkheden om de extra kosten te verminderen, betrekken van bewoners, ecologische optimalisatie van het beheer)
Almere	Diversiteit in groen en het beheer (biodiverse beplanting en specifiek en gevarieerd beheer) en natuurinclusief bouwen bij nieuwe ontwikkelingen
Lelystad	Diversiteit in groen en het beheer (biodiverse beplanting en specifiek en gevarieerd beheer) en natuurinclusief bouwen bij nieuwe ontwikkelingen
Dronten	Uitbreiding bermbeheer (verkennen van de mogelijkheden om de extra kosten te verminderen, betrekken van bewoners, ecologische optimalisatie van het beheer) en verhogen biodiversiteit

siteit in bestaande bebouwde gebied
Zeewolde Specifieke projecten (voorwaarde
deelname burgers) en ecologische
verbindingen

De projecten van de agrarische sector vallende onder dit actieplan worden voor 100% procent gefinancierd. Draagvlak en deelname vanuit de sector is hier zeer belangrijk. Voor veel projecten is samenwerking met andere partners zoals terrein beherende organisaties, het waterschap Zuiderzeeland of Landschapsbeheer Flevoland noodzakelijk.

Effectiviteit

Alle elementen uit het bouwwerk van achtertuin tot de natuurgebieden via de groene draad leveren hun bijdrage aan de totale biodiversiteit van Flevoland. Daarbij verschilt het resultaat per project en per locatie en leren wij van elke maatregel. Door te doen en beter te doen. Via de voorgestelde monitoringssystematiek houden wij de algemene trend van de biodiversiteit in de gaten. Hiernaast wordt voor projecten die als pilots dienen ook een lokale monitoring opgezet.

Onderdeel Algemeen

Beschrijving	Bedrag	Ambitie	Toelichting & opmerkingen
Communicatie & educatie	€ 75.000,00	We haken actief aan bij de campagne 'maakrijsgroener' van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. We werken samen met lokale partners aan meer educatie op het gebied van biodiversiteit.	'Gezamenlijk met gemeenten en waterschap aansluiten bij campagnes van Deltaplan biodiversiteit en stichting Steenbreek; Ondersteuning gemeenten bij het natuurbeleid en de doorwerking binnen interne organisatie; Uitbreiding educatie via IVN; Proces samenwerking en uitbreiding partners.'
Monitoring & evaluatie	€ 10.000,00	In 2025 vindt een evaluatie plaats. Ingericht biodivers areaal wordt bijgehouden.	
Totaal Algemeen	€ 85.000,00		

Onderdeel Groene draad

Beschrijving	Bedrag	Ambitie	Toelichting & opmerkingen
Provinciale wegen	€ 300.000,00	275km (gehele groene draad) in ecologisch insectvriendelijk beheer.	De bermen in de groene draad worden biodivers. Een deel van de bermen van de provinciale wegen worden verpacht. Deze verpachting kan in de groene draad enkel door gaan wanneer dit insectvriendelijk en biodivers kan. De wijze waarop biodivers beheer plaatsvindt zal afhankelijk zijn van de locatie en grootte van de berm. Verkeersveiligheid staat altijd op één. (Het beheer van de oevers van de vaarten is al gericht op biodiversiteit, gezamenlijk met het waterschap wordt beoordeeld hoe dit nog versterkt kan worden.)
Cofinanciering waterschap (vaarten, tochten, dijken)	€ 150.000,00	135 km nieuwe natuurvriendelijke dijken, tochten of vaarten	Investerings in groene dooradering of optimalisatie groen beheer (ecologisch dijkbeheer, vergroten van biodiversiteit bij onderhoud en beheer watergangen en eigen terreinen) als onderdeel van de groene draad door Flevoland. Voorwaarde is dat dit bij de mede overheden in geval van beheer om nieuw geld voor biodiversiteit moet gaan.
Cofinanciering gemeenten (wegen buiten bebouwde kom)	€ 150.000,00	125 km nieuwe ecologische en insectvriendelijke wegberm	Investerings in groene dooradering of optimalisatie groen beheer. Voorwaarde is dat dit bij de mede overheden om nieuw geld voor biodiversiteit moet gaan.
Initiatieven en projecten derden	€ 150.000,00	6 nieuwe of lopende projecten p.j.	Deze projecten dragen bij aan biodiversiteit en groene dooradering. Onderdeel van alle projecten is het vinden van een duurzaam verdienmodel. Looptijd van projecten maximaal 3 jaar.
Totaal Groene draad	€ 750.000,00		

Onderdeel Stad

Beschrijving	Bedrag	Ambitie	Toelichting & opmerkingen
Biodiverser openbaar groen (cofinanciering)	€ 125.000,00	210.000 m ² biodiverser openbaar groen	Cofinanciering gemeente is voorwaarde, bij beheer gaat het daarbij om nieuw geld. Voor investering in diversificatie geldt het punt van nieuw geld niet. De vierkante meters in ambitie geven een ruwe schatting. Dit is erg afhankelijk van het type en intensiviteit van maatregelen.
Stimuleren natuurinclusief bouwen (proceskosten, uitvoeringsbudget uit projecten)	€ 25.000,00	Er wordt onderzocht hoe natuurinclusief bouwen een plek kan krijgen in het Flevolandse bouwbeleid.	Voor dit punt gaat het om realiseren van nieuw beleid met de partners en het ondersteunen van de uitvoering hiervan.
Stimuleren bewoners en bedrijven (cofinanciering)	€ 100.000,00	We ondersteunen 25 burgerinitiatieven	Initiatieven investeren in biodiversiteit of brengen biodiversiteit en burger dichter bij elkaar. Burgerinitiatieven in de stad worden gefinancierd op voorwaarde van cofinanciering van gemeente. Burgerinitiatieven kunnen ook initiatieven zijn van lokale bedrijven. Ook onderdeel van bijenstrategie.
Totaal Stad	€ 250.000,00		

Onderdeel Landelijk gebied

Beschrijving	Bedrag	Ambitie	Toelichting & opmerkingen
Extra ANLb	GLB	Meer GLB middelen	In IPO wordt de verdeling van ANLb middelen binnen het nieuwe GLB besproken. Het Nieuwe GLB geldt vanaf 2023.
Projecten natuurinclusieve landbouw	€ 100.000,00	2 nieuwe of lopende projecten p.j.	
Functionele agrobiodiversiteit	€ 25.000,00	1 pilot	Samen met het FAC en LTO noord wordt een pilot gestart om de baten van biodiversiteit voor de landbouw en inpasbaarheid in de bedrijfsvoering in Flevoland te onderzoeken.
Bijenlandschap	€ 30.000,00	1 pilot	Er wordt een pilot gestart om landschapselementen, overhoekjes en/of bermen in te richten voor bijen. Ook onderdeel van bijenstrategie
Het erf	POP3	POP3	Ook onderdeel van bijenstrategie
Totaal Landelijk gebied	€ 155.000,00		

Onderdeel Natuur

Beschrijving	Bedrag	Ambitie	Toelichting & opmerkingen
Optimalisatie beheer	€ 25.000,00	50.000 m ² ingerichte kleinschalige elementen	Ook onderdeel van bijenstrategie. Optimalisatie door middel van aanleggen mantel-zoom vegetatie, vlinderstroken en/of voetselveldjes voor bijen of vogels of vergelijkbare initiatieven. De vierkante meters in ambitie geven een ruwe schatting. Dit is erg afhankelijk van het type en intensiteit van maatregelen.
Verbinding natuur en landbouw	€ 60.000,00	2 projecten per TBO	Flevolandschap en Natuurmonumenten krijgen beide de kans om projecten te starten in samenwerking met het FAC, LTO en/of andere lokale agro-organisaties om de landbouw en natuur meer met elkaar te verbinden en de harde overgangen tegen te gaan. Staatsbosbeheer krijgt hiervoor al de ruimte vanuit LNV.
Totaal Natuur	€ 85.000,00		

Totaal van alle onderdelen

Beschrijving	Bedrag	Ambitie	Toelichting & opmerkingen
TOTAAL	€ 1.325.000,00		Let op een groot deel van de kosten zitten in projecten van derden en andere overheden. Wij zijn afhankelijk van hun enthousiasme en inzet. Cofinanciering is altijd 50%.

9. Tot slot

Dit Actieplan Biodiversiteit is niet de start, maar bouwt voort op de inzet van verschillende partijen voor de versterking van de biodiversiteit in Flevoland. Wij zijn onderweg naar een Natuurinclusieve samenleving, waarbij biodiversiteit een normaal onderdeel is van ons denken en doen.

Het Deltaplan biodiversiteit is een landelijk coalitie van partijen die met elkaar de schouders er onder zetten. Door bijeenkomsten en gesprekken over het Actieplan Biodiversiteit is er een coalitie ontstaan in Flevoland. Gemeenten, waterschap Zuiderzeeland, terrein beherende organisaties, LTO en Flevolands Agrarisch Collectief, Landschapsbeheer Flevoland, IVN, NMF en verschillende kleine organisaties doen mee. Hoe leuk zou het zijn als we in Flevoland deze coalitie kunnen verbreden met bijvoorbeeld Aeres Hogeschool, Flevocampus, allerlei soorten bedrijven bv. bouw, wegaanleg, circulair, recreatie, ontwikkelaars (met grondbezit), tuincentra en Floriade.

Het actieplan is geen dichtgetimmerd verhaal met vastliggende acties, maar geeft richting aan de inzet, budget vanuit de provincie en ruimte voor aanpassing. Gezamenlijk werken wij aan een groener en biodiverser Flevoland. Waar wij doen, leren en beter doen.

Bijlage 1 - Het Natuurbeleid

De provincies zijn verantwoordelijk voor het natuurbeleid. De kerntaken voor de provincie op dit gebied zijn:

- Een regisseursrol voor de realisatie van een landelijk Natuurnetwerk (inclusief Natura 2000) van voldoende omvang en kwaliteit om in ieder geval aan de internationale verplichtingen van Nederland te voldoen.
- Een wettelijke rol als uitvoerder van de natuurwetgeving.

De provincie Flevoland werkt niet alleen vanuit deze formele taken, maar kijkt ook vanuit andere beleidsterreinen naar kansen voor natuur en landschap en de kwaliteit van het landelijk gebied en de stad. Het uitgangspunt is dat maatschappelijke en economische ontwikkelingen zo vorm krijgen dat ze de ecologische ontwikkelingen niet belemmeren maar versterken.

Hieronder wordt specifiek ingegaan op de verschillende onderdelen van het natuurbeleid. Het is verdeeld in de volgende aspecten: natuurgebieden, vergunningverlening en vermaatschappelijking. Daarnaast zijn ook de bossenstrategie en de natuurmaatregelen aanpak stikstof hier opgenomen, hoewel dit meer integrale beleidsonderdelen zijn.

Natuurgebieden

Natura2000 - Provincie Flevoland is verantwoordelijk voor Natura2000 gebieden Lepelaarplassen, Oostvaardersplassen en Vollenhovermeer als onderdeel van de Wieden. Wij schrijven het beheerplan en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te versterken (=behoud en herstellen biodiversiteit).

De provincie wijst bij provinciale verordening de Natuur Netwerk Nederland (NNN)-gebieden aan en begrensd deze. Daarnaast wijzen de provincies de natuurdoelen in het NNN aan. Elk NNN-gebied heeft een zogenaamd natuurdoel, de wezenlijke kenmerken en waarden, dit wordt gebruikt als een toetsbare doelstelling voor een gebied. De provincie

subsidieert de terreinbeherende organisaties en particuliere natuurbeheerders voor het beheer en de monitoring van de natuurgebieden.

Er zijn zes clusters agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Het beheer is gericht op behoud en versterking van akkervogels en beperkt op weidevogels van het landelijk gebied. Het Flevolands Agrarisch Collectief is verantwoordelijk voor de uitvoering.

Vergunningverlening wet Natuurbescherming en toetsing NNN

Als uitvoerder van de natuurwetgeving speelt de provincie een actieve rol richting gemeenten en ondernemers in het uitleggen en toelichten van de natuurwetgeving en de betekenis voor Flevoland. Hierbij is de werkwijze vraaggericht. In de vergunningverlening gaat het om gebieds- en soortbescherming.

De rechtstreekse werking van de NNN vindt plaats door de toetsing van bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen voor het afwijken van bestemmingsplannen aan het NNN-beleid. De NNN-begrenzing, samen met aanvullende regels, is vastgelegd in de Omgevingsverordening Flevoland.

Vermaatschappelijking natuur

Het gaat zowel om beleving en gebruik van de natuur als ook om actieve betrokkenheid bij natuur, zowel in de bebouwde omgeving, het landelijk gebied als in het Natuurnetwerk. De provincie wil dat een breed scala van partijen actief betrokken raakt bij natuur, het gaat dan om vrijwilligers, burger- en bewonersinitiatieven, scholen, zorginstellingen en bedrijven.

Exotenbestrijding

In eerste instantie was bedacht dit onderdeel op te nemen in het actieplan. Er is voor gekozen om dit afzonderlijk te doen, maar wel als onderdeel van programma Natuurinclusieve samenleving. In 2021 wordt de Flevolandse aanpak van invasieve exoten

nader uitgewerkt. Het beschrijft hoe wij samen met andere partijen de bestrijding en/of beheersing van invasieve exoten gaan aanpakken en welke prioriteiten we daarbij stellen.

Bossenstrategie Flevoland

De Flevolandse bossenstrategie vormt een beleidskader waarin de visie en ambities van de provincie, haar rol in de realisatie hiervan en het afwegingskader bij besluitvorming ten aanzien van bos is verwoord. Uiteindelijk is de verdere ontwikkeling en het duurzame gebruik van een Flevolands bos-areaal dat bijdraagt aan koolstofvastlegging, sterkere biodiversiteit, een mooi landschap, een gezonde leef- en werkomgeving en een circulaire economie.

Natuurmaatregelen Aanpak Stikstof

Inzet op de lange termijn maatregelen in het kader van de stikstofproblematiek (zoals versterking natuur en biodiversiteit binnen en buiten het natuurnetwerk en versnellen van de landbouwtransitie).

Bijlage 2 - Andere beleidsterreinen

Landschap

Provincie Flevoland heeft een Landschapsvisie opgesteld. Het vormt de basis voor vernieuwing en versterking van de onderscheidende landschappelijke karakters van de drie Flevolandse polders. Versterking van de biodiversiteit sluit aan op de volgende thema's uit de Landschapsvisie:

Veranderende condities in het landelijk gebied

In het landschap van de toekomst beweegt de landbouw mee met geleidelijk veranderende klimatologische omstandigheden. We zetten in op natuurinclusieve landbouw binnen herkenbare kavel- en erfstructuren.

Nieuwe stad en land relaties

In het landschap van de toekomst zijn stad en land via de kenmerkende Flevolandse lange lijnen, langs groene en blauwe structuren in aantrekkelijke stadsranden hecht met elkaar verbonden.

Regionaal perspectief voor energielandschappen

In het landschap van de toekomst zijn energielandschappen efficiënt en zorgvuldig ontworpen met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit en beleving.

Rijke en robuuste groenstructuren

In het landschap van de toekomst zijn de kenmerkende Flevolandse lanen, singels en bossen aantrekkelijk, veerkrachtig en toekomstbestendig door een grote soortenrijkheid en biodiversiteit. Het is belangrijk om de biodiversiteit te stimuleren door bijvoorbeeld lage struiken te combineren met bomen.

Water

Het waterbeleid van de provincie is gericht op het op orde houden van het watersysteem voor de lange termijn. Dat betekent dat wij nu al nadenken over de uitdagingen op het gebied van bijvoorbeeld wateroverlast, waterveiligheid en de drinkwatervoorziening in 2050 en verder. Klimaatverandering, bodemdaling en waterkwaliteitsdoelen dwingen ons met een andere blik naar water te kijken. Het

waterecosysteem en zijn randen zijn een belangrijke basis voor de biodiversiteit in Flevoland. Hier liggen kansen voor het behoud en het herstellen hiervan.

Landbouw

Er zijn verschillende ambities om natuur te combineren met voedselproductie (agroforestry, voedselbossen, agrobiodiversiteit) en daarmee de biodiversiteit in het landelijk gebied te herstellen en de landbouw te verduurzamen. Inhoudelijk stemmen we af met Landbouw Meerdere Smaken (LMS), Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB), Actieplan Bodem en Water (ABW) en met de Green deal Voedselbossen.

Landbouw Meerdere Smaken

Binnen de proeftuin Natuur en Landbouw wordt er op locaties waar geëxperimenteerd met nieuwe technieken of methoden gericht op het economisch rendabel toepassen ervan (business case) binnen het thema natuur en landbouw. Vergroting van de Agrobiodiversiteit en versterking van de habitats in het landelijk gebied zijn algemeenheid zorgen voor verandering op schaal. Er is een proeftuin op gebied van agroforestry en het FAC voorstel biodiversiteit plus (functionele agrobiodiversiteit).

Gemeenschappelijk Landbouw Beleid

Het nieuwe GLB kan vanaf 2022/2023 afhankelijk van de vergroeningseisen (basis condities en eco-regelingen) en deelname een versterking van de biodiversiteit van het landelijk gebied betekenen. Het Flevolands Agrarisch Collectief draait mee in een GLB Pilot, waarin met een gebiedsproces wordt geoefend en een puntensysteem wordt vorm gegeven. Het doel is stimulering van o.a. biodiversiteit middels de ecoregeling in het nieuwe GLB.

Actieplan Bodem en Water

De doelstelling van het ABW is een duurzame landbouw in Flevoland bevorderen door bewust bodemgebruik, een goede waterkwaliteit en waterconservering in het bodemprofiel. Door netwerk ontwikkeling met het agro bedrijfsleven en agrarische belangen organisaties worden doelen breder

gedeeld en acties gegeneerd. De bodem speelt een centrale rol. Een robuust watersysteem, versterking van de biodiversiteit en een goede waterkwaliteit kan gemakkelijker en duurzamer ontstaan als de bodemkwaliteit goed op orde is en blijft.

Circulaire economie

We brengen de eventuele ambities voor hoog- en laagwaardige toepassing van natuurproducten in lijn met de activiteiten en doelen van het provinciale programma Circulaire Economie. Een voorbeeld is het verkennen van de mogelijkheden tot toepassing van Flevolands hout en maaisel.

Wonen en recreatie

Verbeteren van de toegankelijkheid van onze natuurgebieden koppelen we aan de woon- en recreatiewensen van de Flevolandse, onder andere verwoord in het provinciale beleid. Bij nieuwbouw leggen we de koppeling met het gelijktijdig realiseren van voldoende groen, bijvoorbeeld in natuurinclusief ontwerpen.

Klimaat en energie

We streven ernaar een koppeling te leggen tussen de natuurambities en de ambitie tot het CO2 neutraal maken van het Flevolandse landgebruik (zoals geformuleerd in het coalitieakkoord als uitwerking van het Klimaatakkoord). Dit krijgt onder meer zijn beslag in de ambitie om extra bomen aan te planten binnen onze provincie, maar ook de inpassing van zonneparken en windenergie in relatie tot de natuurwaarden.

Bijlage 3 - Monitoringsgegevens

MAS

het Meetnet Agrarische Soorten (MAS) is in 2011 in Flevoland gestart. Met deze langjarige monitoring wil provincie Flevoland de trends en verspreiding van de broedvogelsoorten in het agrarisch gebied volgen. In 2021 volgt een analyse van tien jaar MAS, waarin trends en aantallen van verschillende broedvogelsoorten in het agrarisch gebied worden geëvalueerd en mogelijke verklaringen van veranderingen worden gegeven.

CBS provinciale indicatoren

Het CBS bepaalt op basis van monitoringsgegevens uit het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) van verschillende soorten fauna (voornamelijk vogels) jaarlijks de trends voor de volgende gebieden: zoetwater/moeras, bos en stad in Flevoland. Hieronder staan de laatste gegevens. In de onderliggende data kan je achterhaald worden hoe het met specifieke soorten gaat.

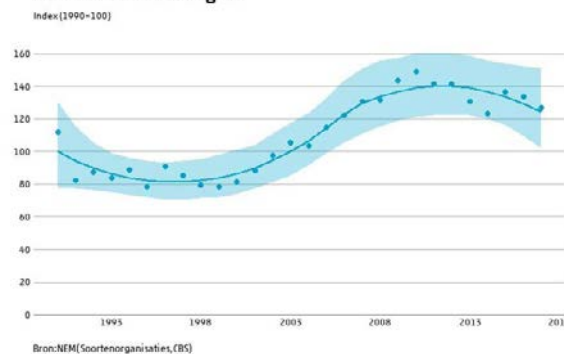
Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

De Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) bundelt, uniformeert en valideert natuurgegevens in Nederland. De gegevens brengen in beeld wat er bekend is over de verspreiding van planten- en diersoorten. Er zijn ruim 150 miljoen waarnemingen in de NDFF. Dit zijn gegevens van professionals maar ook van particulieren. Naast waarnemingen uit meetnetinventarisaties staan er losse waarnemingen in de NDFF. Iedereen kan waarnemingen doorgeven. Deze informatie kan mogelijk ingezet worden voor de verspreiding van de biodiversiteit over Flevoland en de aanpak en evaluatie van versterking draagvlak voor biodiversiteit.

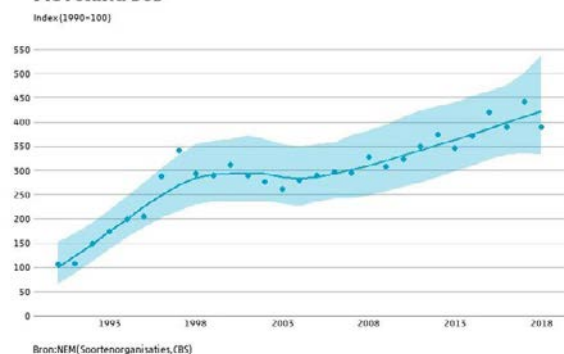
Landelijk Meetnet Flora (LMF)

Het Landelijk Meetnet Flora is in de '90-er jaren van de vorige eeuw ontwikkeld om een vinger aan de pols te houden betreffende toen spelende milieu-problemen. Recent is het LMF heringedeeld om aan te sluiten bij de natuurbeheertypen uit het SNL. In een cyclus van eens in de 4 jaar worden binnen het LMF op vaste locaties vegetatieopnamen gemaakt. Aangezien vegetaties een nauwere relatie hebben met milieucondities dan individuele plantensoor-

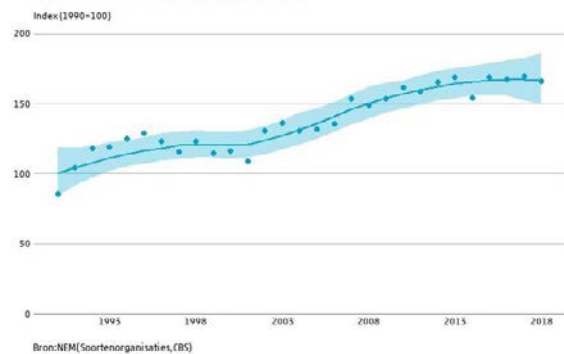
Flevoland stadsvogels

Flevoland bos

Flevoland zoetwater/moeras

ten is de samenstelling van de vegetatie een goede graadmeter voor de milieuconditie. Ons landelijk aandeel in het LMF richt zich op de effecten van milieuthema's vermesting, verzuring en verdroging op flora binnen Natura 2000-gebieden, de rest van het Natuurnetwerk en een aantal gemeentebossen. Naast deze thema's kan het CBS op basis van de vegetatieopnamen nog tal van andere indicatoren in beeld brengen. Het is echter nog niet duidelijk welke indicatoren voor ons relevant zijn.

Bermbeheer en LMF

In 2020 heeft de afdeling Infra opdracht gegeven voor ecologisch bermbeheer op totaal 300 ha provinciale wegbermen. Dit is aanleiding geweest om het Landelijk Meetnet Flora (LMF) in Flevoland uit te breiden met een 60-tal meetpunten in bermen. Hieraan zijn vanaf dit jaar meetpunten in wegbermen toegevoegd om de resultaten van het ecologisch bermbeheer zichtbaar te maken. In dit geval gaat het om de soorten planten die worden aangetroffen in relatie tot de insecten die deze

planten door hun nectar aantrekken en op welke bodemsoort deze plant voorkomt. Deze meetpunten liggen zowel langs provinciale wegen in heel Flevoland als langs gemeentelijke wegen in het buitengebied van de gemeente Noordoostpolder en Zeewolde. Beide gemeenten voeren al een aantal jaren ecologisch bermbeheer uit op een deel van hun wegen. Ongeveer 30 meetpunten liggen in regulier beheerde wegbermen (klepelen en al dan niet afvoeren); de overige meetpunten in ecologisch beheerde wegbermen (wisselende regiems, waarbij de inzet is dat er meer kruiden tot bloei komen voor insecten). Aangezien het bermenmeetnet in 2020 is opgezet, worden de eerste resultaten over 4 jaar verwacht. Een nulmeting is al uitgevoerd. De resultaten worden gebruikt bij de verdere optimalisatie van het ecologisch bermbeheer. Andere ervaringen en onderzoeken geven aan dat uitbreiding van het aantal hectares een positief effect heeft op de biodiversiteit.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Afdeling Strategie en Beleid

Provincie Flevoland

Visarenddreef 1

Postbus 55

8200 AB Lelystad

Contact:

T 0320 - 265 213

E info@flevoland.nl

W www.flevoland.nl

April 2021